

УДК 336.71 (043.3)(477)

Суторміна Катерина Миколаївна,
канд. екон. наук, доцент кафедри банківської справи,
ДВНЗ „КНЕУ імені Вадима Гетьмана”
(03057, Україна, Київ, проспект Перемоги, 54/1)
E-mail: katyadek@ukr.net

РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ КОНЦЕНТРАЦІЇ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Анотація

Мета дослідження. Поглиблення теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо заходів державного регулювання процесів концентрації в банківській системі України.

Методологія. Використано абстрактно-логічний метод (у процесі теоретичних умовиводів і формування висновків), метод порівняльного аналізу (у процесі дослідження різних понять) та емпіричні методи досліджень.

Отримані результати. Було виявлено проблемні аспекти державного регулювання процесів концентрації банківського капіталу в Україні, надано пропозиції щодо його вдосконалення, обґрунтовано межі концентрації банківського капіталу та критерії їх оцінки.

Цінність дослідження. Доведено, що концентрація капіталу виправдана, якщо рівень економічної ефективності банківської діяльності підвищується на стільки, щоб компенсувати негативні наслідки монополізації ринку. Монополізація ринку визначається ступенем контролю над цінами. З метою мінімізації деструктивного впливу монополізації банківського ринку виникає питання визначення раціонального ступеня концентрації банківського капіталу, а також наявності системи державного регулювання монопольних процесів і контролю конкурентних ринкових відносин.

Ключові слова: концентрація банківського капіталу, регулювання процесів концентрації, банківська система України, межі концентрації банківського капіталу.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Вихідним принципом державної політики забезпечення конкурентоспроможності національної економіки традиційно вважався захист ринкових позицій банків. З розвитком глобалізаційних процесів розуміння змісту політики держави у сфері концентрації банківського капіталу набуває все більшого значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади процесів капіталізації та концентрації в банківській системі досліджуються у працях вчених-економістів: О. І. Барановського,

З. М. Васильченко, Н. І. Версаль, У. В. Владичин, О. Д. Вовчак, О. В. Дзюблока, Л. І. Дмитриченко, М.А. Козоріз, Т. Коллера, Т. Коупленда, Ф. Мишкіна, В.І. Міщенко, С. К. Реверчука, К.І. Рожкової, Д. Розенберга, П. Роуза, Р. А. Слав'юка, Т. С. Смовженко, Л. С. Тришак, К.Ф. Черкашиної, О. В. Чорної, Н. М. Шелудько та інших.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Недостатньо дослідженими залишаються питання особливостей регулювання процесів концентрації банківського капіталу. Подальших досліджень потребують питання визначення меж концентрації банківського капіталу з метою забезпечення стабільного функціонування вітчизняної банківської системи.

Формулювання мети і завдань дослідження. Поглиблення теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо заходів державного регулювання процесів концентрації в банківській системі України. Для досягнення мети було поставлено такі завдання: обґрунтувати пропозиції, спрямовані на удосконалення заходів державного регулювання процесів концентрації банківського капіталу та визначити межі концентрації банківського капіталу та обґрунтувати критерії їх оцінки.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. За умов глобальних викликів та нестабільності в Україні формуються нові умови роботи банків, пов'язані з процесом виводу неплатоспроможних банків з ринку, необхідністю виконання банками підвищених вимог до мінімального розміру власного капіталу та забезпечення його достатності. Загострюється конкуренція на ринку банківських послуг, пов'язана з дією не тільки внутрішніх, а й зовнішніх факторів. За цих умов актуалізуються проблеми укрупнення банків та підвищення рівня їх капіталізації, вирішення яких можливе шляхом концентрації банківського капіталу.

Залежність між інтенсивністю та масштабами процесу концентрації банківського капіталу, з одного боку, та підходами до його регулювання, з іншого боку, доводить необхідність більш цілеспрямованого впливу держави на процеси концентрації.

Суб'єктами системи державного регулювання концентрації банківського капіталу є Антимонопольний комітет України, Національний банк України та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (рис. 1).

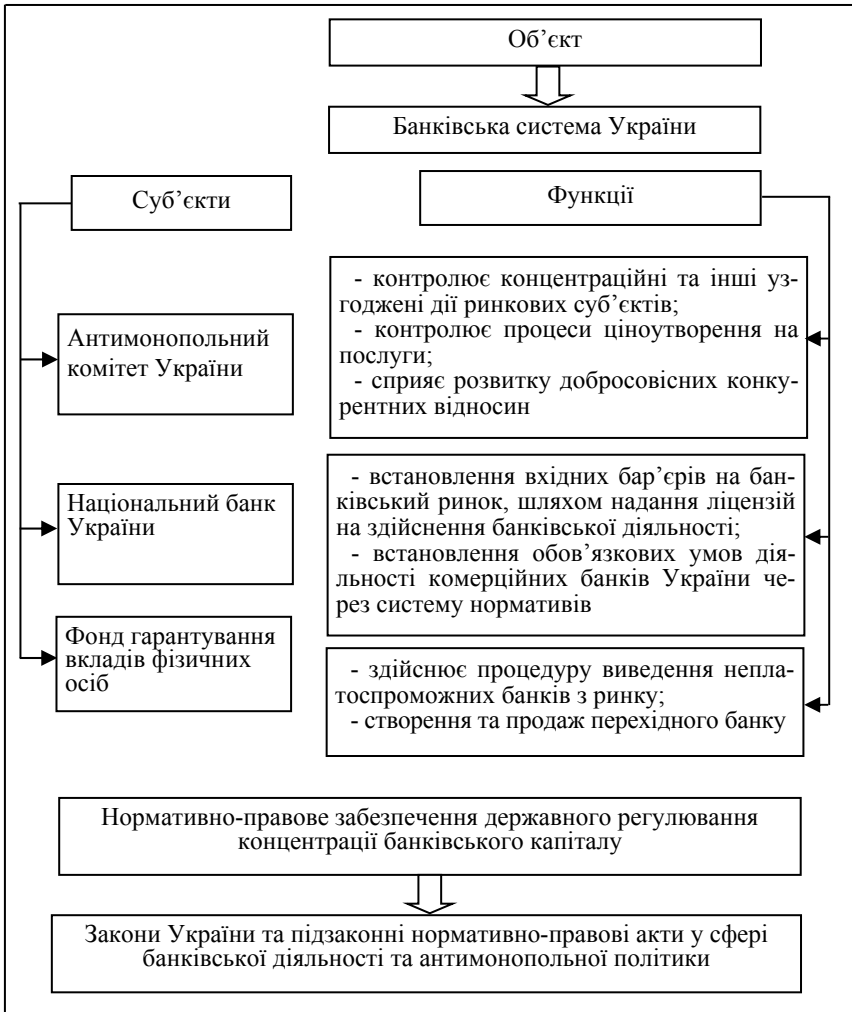

Рис. 1. Система державного регулювання концентрації банківського капіталу

Джерело: побудовано автором

Необхідним є визначення основних проблем та розробки рекомендацій стосовно підтримки конкуренції та уникнення моно-

полізації ринку, шляхом регулювання процесів концентрації банківського капіталу.

Між концентрацією та конкуренцією існує зворотній причинно-наслідковий зв'язок. З одного боку, як вже зазначалося спонукальним чинником до концентрації виступає конкуренція. З іншого боку, концентрація безпосередньо впливає на стан монополії, а отже і конкуренції. Тому першим та важливим завданням регулювання процесів концентрації є регулювання конкуренції. Реалізація антимонопольної політики в банківській сфері потребує значної уваги з боку державного регулювання. Саме конкуренція сприяє створенню таких умов, які б задовольняли потреби клієнтів в повному обсязі на якісному рівні.

В Україні функція реалізації антимонопольної політики держави покладена на Антимонопольний комітет України. Даний орган, наділений спеціальним статусом, здійснює наступні завдання стосовно підтримки конкуренції в економіці країни: контролює дотримання конкурентного законодавства всіма суб'єктами господарської діяльності України, у тому числі суб'єктами банківської діяльності; контролює концентраційні та інші узгоджені дії ринкових суб'єктів; контролює процеси ціноутворення на послуги; сприяє розвитку добросовісних конкурентних відносин [1].

За результатами вивчення світового досвіду, зокрема Російської Федерації, з'ясовано, що Федеральна антимонопольна служба для аналізу стану конкурентного середовища того чи іншого регіону використовує наступні показники: ємність фінансового ринку, яка визначається як сума обсягу (обороту) фінансових послуг, що надані усіма фінансовими організаціями за певний період; частка банку на ринку фінансових послуг, яка визначається як процентне відношення фінансових послуг певного виду, які надаються ним, до загальної місткості ринку певного виду послуг; коефіцієнт концентрації ринку, який розраховується як процентне відношення обсягу фінансових послуг, що надаються певним числом найбільших учасників ринку фінансових послуг, до загальної ємності даного фінансового ринку; індекс концентрації ринку Херфіндаля-Хіршмана. Заходи регулювання процесів концентрації Федеральної антимонопольної служби, залежно від типу ринку, наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Регулювання процесів концентрації в Російській Федерації

На висококонцентрованих ринках (70%<CR3<100%; 1 800<HHI<10 000)	Контроль за ринковою поведінкою фінансових організацій, що займають домінуюче становище на ринку фінансових послуг. Дії щодо зниження бар'єрів входу на ринок фінансових послуг, щодо створення рівних умов діяльності; попередження і припинення зловживань фінансовою організацією домінуючим становищем. Заборона злиттів, придбання фінансових організацій і придбання блокуючих і контрольних пакетів акцій (часток) у статутних капіталах фінансових організацій
На помірноконцентрованих ринках (35%<CR3<70%; 800<HHI<1800)	Моніторинг динаміки показників концентрації. При посиленні даного процесу необхідний перехід до заходів, передбачених для висококонцентрованих ринків. Контроль за ринковою поведінкою фінансових організацій, що займають домінуюче становище на ринку фінансових послуг. Дії щодо зниження бар'єрів входу на ринок фінансових послуг для створення рівних умов діяльності
На низькоконцентрованих ринках (CR3<35%; HHI<800)	Спостереження за динамікою показників концентрації ринку фінансових послуг. При посиленні даного процесу необхідний перехід до заходів, передбачених для помірноконцентрованих ринків

Джерело: побудовано автором

Конкурентна політика держави базується на таких основних нормативно-правових актах, як: Закон України «Про захист економічної конкуренції», Закон України «Про Антимонопольний комітет України», Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» та інші нормативні акти, прийняті відповідно до цих законів.

У вітчизняному законодавстві відсутні нормативно-правові акти, які регулюють процеси концентрації банківського капіталу та визначають допустимий рівень концентрації. Так, існуюча Методика визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку [2] не передбачає проведення глибокого аналізу та динамічної оцінки конкурентного стану в банківській системі, визначення банків, які мають домінуюче становище тощо.

Діючим законодавством визначається лише те, в якій ситуації установа вважається монопольною (домінуючою) на ринку. НБУ здійснює опосередковане регулювання концентрації за допомо-

гою нормативно-правових актів, які включають певні рекомендації або обмеження щодо діяльності банківських установ.

Так, у Законі України «Про Національний банк України» [3] не визначено підтримку конкуренції на ринку банківських послуг метою банківського нагляду. Основною банківського нагляду є забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників та кредиторів банку. Очевидно, що через механізм вхідних бар'єрів, систему нормативів та обов'язкових умов діяльності комерційних банків України НБУ здійснює регулювання конкуренції на вітчизняному ринку.

Забезпечення конкурентних умов на ринку банківських послуг доповнює комплекс заходів з нагляду та регулювання стабільної діяльності комерційних банків, посилюючи вплив ринкових заходів впливу центрального банку.

Слід зазначити, що інструменти регулятивного впливу НБУ на вітчизняні банки (обов'язкові нормативи, вимоги до розміру статутного капіталу, заходи монетарної політики тощо) та вхідні бар'єри (наприклад, контроль за ліцензуванням та реєстрацією комерційного банку) на ринок банківських послуг мають безпосередній вплив на рівень конкуренції, на підтримку конкурентних відносин між комерційними банками.

Вважаємо за доцільне до складу суб'єктів державного регулювання процесів концентрації банківського капіталу включати Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, який займається не тільки відшкодуванням коштів вкладникам неплатоспроможних банків, а й займається виведенням даних банків з ринку. Ці дії безпосередньо впливають на рівень концентрації банківського капіталу через зміни пропорцій перерозподілу ринку між банківськими установами. Вважаємо, що з позицій збереження рівня капіталізації банківської системи, забезпечення її фінансової стабільності та підвищення рівня довіри до банків з боку клієнтів, в процесі ліквідації і виведення неплатоспроможного банку з ринку, найбільш прийнятним шляхом є створення перехідного банку з подальшим його продажем за ринковою ціною.

Повноваженнями Фонду гарантування вкладів фізичних осіб у процесах концентрації банківського ринку є: бере участь в інспекційних перевірках проблемних банків за пропозицією Національного банку України; застосовує до банків та їх керівників відповідно фінансові санкції і накладає адміністративні штрафи; здійснює процедуру виведення неплатоспроможних банків з ринку.

ку, у тому числі шляхом здійснення тимчасової адміністрації та ліквідації банків, організовує відчуження активів і зобов'язань неплатоспроможного банку, продаж неплатоспроможного банку або створення та продаж перехідного банку; надає фінансову підтримку банку відповідно до Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [4].

Проведений аналіз державного антимонопольного регулювання в Україні дозволив виявити ряд недоліків та проблем, які потребують подальшого розвитку: формування механізмів антимонопольного регулювання стосовно банківництва; розробка нормативно-правових актів, які б регулювали конкуренцію саме на ринку банківських послуг; передача повноважень з антимонопольного регулювання Національному Банку України як основному регулятору комерційних банків; формування системи впливу на порушників конкурентного законодавства в банківській сфері.

Таким чином, у Законі України «Про Національний банк України» контроль за рівнем конкуренції на ринку банківських послуг слід визначити як одне із завдань банківського нагляду. Пропонуємо закріпити за НБУ повноваження щодо моніторингу індексу Херфіндаля-Хіршмана (HHI) та індексу концентрації (CRn) за капіталом, активами, кредитами та депозитами. Для ідентифікації типу ринку за рівнем конкуренції запропоновано враховувати, окрім значення індекса Херфіндаля-Хіршмана (HHI), також кількість банківських установ, що входять до банківської системи країни.

Заходи держави у сфері регулювання процесів концентрації банківського капіталу мають спрямовуватися на виконання таких завдань: сприяти формуванню суверенної банківської системи з кількома (а не з одним) національними лідерами; розробити стратегію функціонального розвитку банківської системи (принаймні на п'ять років); здійснювати локалізацію іноземного банківського капіталу; створювати умови для підвищення відповідності ступеня розвитку банківської системи задачам соціально-економічного розвитку країни.

Важливо усвідомлювати, що концентрація капіталу виправдана, якщо рівень економічної ефективності банківської діяльності підвищується на стільки, щоб компенсувати негативні наслідки монополізації ринку. Монополізація ринку визначається ступенем контролю над цінами. З метою мінімізації деструктивного впливу монополізації банківського ринку виникає питання визначення раціонального ступеня концентрації банківського капі-

талу, а також наявності системи державного регулювання монопольних процесів і контролю конкурентних ринкових відносин, про що мов йшла у попередньому розділі.

Слід зазначити, що на даний час концепція «конкуренція-вразливість» (зростання ринкової влади підвищує стійкість банку до ризиків) переважає над концепцією «конкуренція — стабільність» у вітчизняному банківському секторі. Проте якщо першу концепцію варто розглядати з погляду прояву морального ризику (*moral hazard*), то другу з погляду проблеми якісного відбору. Розмежування між ними відбувається у кількісній площині індексу Херфіндаля-Хіршмана і становить приблизно 1200–1300 пунктів за цим індексом. Нижче цього значення притаманне для більшості вітчизняних банків та сегментів фінансового ринку. Нехтування даним фактом може призвести до викривлень у політиці центрального банку. Виникає необхідність розробки аналітичного інструментарію регулювання концентрації банківського капіталу.

В умовах глобального циклічного розвитку суспільно-економічних процесів в системі заходів державного впливу поряд із загальноовизнаною політикою антимонопольного регулювання доцільно виокремити політику підтримки суспільно значущої конкуренції. Такий підхід відповідає загальносвітовій тенденції, яка проявляється в зміні концепції «конкуренція як рушійна сила розвитку» на концепцію «стабільність через концентрацію» (*Concentration stability*).

Поряд з правовими інструментами регулювання концентрації, у якості інструменту державного регулювання процесів концентрації банківського капіталу пропонуємо використовувати межі концентрації. Поняття «межі концентрації банківського капіталу», на наш погляд, слід розуміти як сукупність пов'язаних між собою внутрішніх, зовнішніх та інституціональних обмежень, які постійно змінюються у часі під впливом зовнішнього середовища, визначаючи можливі траєкторії розвитку банківської системи. Межі концентрації банківського капіталу є динамічною характеристикою (їх допустимий рівень не є величиною сталою), залежать від стану економіки країни (банківська система є адитивною системою), типу ринку (монополія, олігополія та досконала конкуренція, або високо-, середньо- або низько концентрований ринок) та інституційно-функціональної структури банківського сектору [5].

Межі концентрації визначають пропорційність банківської системи, яка проявляється через співвідношення між різними за вели-

чиною, функціональним призначенням, регіональним розміщенням банками. Пропорційність банківської системи є важливою передумовою поступального розвитку вітчизняного ринку банківських послуг [6]. Проблема визначення допустимих меж концентрації банківського капіталу зводиться до вибору між ідеальною конкуренцією на ринку та стабільністю банківської системи.

Вважаємо за доцільне поряд із загальноприйнятими географічними та продуктовими межами, виокремити інституційні, ринкові та економічні межі концентрації банківського капіталу та визначити критерії їх оцінки (рис. 2).

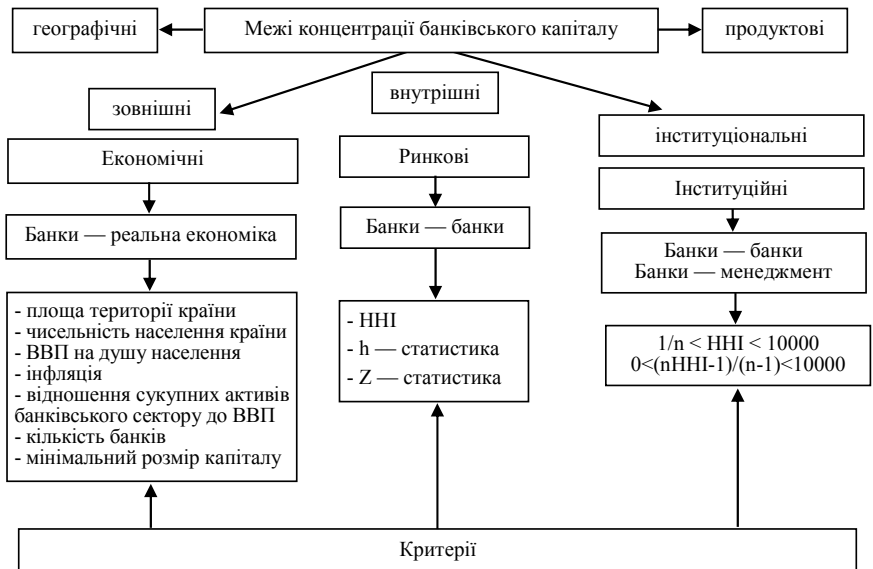

Рис. 2. Межі концентрації банківського капіталу та критерії їх оцінки

Джерело: побудовано автором

Виокремлення даних меж спрямовано на узгодження процесів розвитку банківської системи, відповідно до потреб економіки, сприятиме пропорційному розвитку банківської системи та формуванню економічного конкурентного середовища.

На основі узагальнення наукових підходів встановлено, що більшість стійких систем, до яких належить і банківська, підпоряд-

ковується Паретто-розподілу, який використано для визначення економічних меж концентрації банківського капіталу. У контексті банківської діяльності Парето-розподіл визначає, що для досягнення стійкого стану в 20% банків має бути сконцентровано 80% сукупних активів банківського сектору. Це означає, що банківська система буде стійкою лише за умови домінування олігополії.

Даний закон часто називають також «законом найменших зусиль Ципфа», «принципом Парето» або пропорцією «80/20». На основі аналізу рангового розподілу активів та капіталу зроблено висновок, що оптимальна кількість банків у вітчизняній банківській системі знаходиться в межах від 37 до 112 банків.

На основі Паретто-розподілу активів та капіталу автором визначено економічні межі концентрації банківського капіталу. Зроблено висновок, що з урахуванням сучасної ситуації раціональна кількість банків у вітчизняній банківській системі знаходиться в межах від 37 до 112 банків.

Концентрація банківського капіталу тісно пов'язана зі стабільністю банківської системи. Для визначення ринкових меж концентрації банківського капіталу обрано показник Z-statistic, який використовується фахівцями Світового банку та МВФ як індикатор фінансової стабільності, а також показник концентрації активів (HHIact).

Межі концентрації, встановлені законодавчо, не завжди співпадають з інституційними межами процесів концентрації банківського капіталу, особливо в умовах інституційно-невизначеного середовища перехідної економіки України, де банки «природнім шляхом прагнуть до інституційного контролю над об'єктами кредитування» [7, с. 54], що веде до зниження рівня банківських транзакційних витрат при здійсненні банками своєї основної (кредитної) діяльності. При цьому відбувається певне розщеплення пучка прав власності, особливо при передачі в управління банкам державних пакетів акцій підприємств, одночасно з проведенням операцій кредитування та управління станом дебіторсько-кредиторської заборгованості.

За результатами узагальнення міжнародного досвіду виявлено, що у більшості країн для кількісної оцінки інституційних меж концентрації та ідентифікації типу банківського ринку (за рівнем конкуренції) використовується індекс Херфіндала-Хіршмана (HHI) та індекс концентрації (CRn). Значення індексу HHI варіює в діапазоні від 0 до 10000, де наближення до нуля свідчить про

низьку концентрацію, а до 10000 — про надмірну монополізацію ринку. З урахуванням особливостей вітчизняного ринку, раціональний рівень концентрації за індексом Херфіндаля-Хіршмана визначено в діапазоні від 400 до 600. Також слід враховувати, що індекс ННІ відрізняється високою чутливістю до неоднорідності розподілу часток ринку та низькою чутливістю до зміни кількості діючих банків, тому необхідно брати до уваги й кількість банківських установ на ринку.

Крім зовнішніх інституційних меж концентрації банківського капіталу (законодавчих, регулятивних та ін.) і внутрішніх, які відображають стан банківської системи через взаємодію банків між собою, із суб'єктами реальної економіки — юридичними та фізичними особами, існує третій вид меж концентрації банківського капіталу — інституціональні межі.

Їх можна визначити як неврегульовані законодавством обмеження ступеня концентрації капіталу банків, що визначаються неписаними нормами та правилами, а часто й «поняттями», за якими взаємодіють між собою великі акціонери-власники банків, банківські менеджери та державні службовці, що впливають на роботу банківської системи.

Тоді сукупність пов'язаних між собою зовнішніх, внутрішніх та інституціональних обмежень являє собою інтегровану багатофакторну систему інституційних меж концентрації капіталу, яка постійно змінюється в часі, визначаючи можливі траєкторії розвитку банківської системи, що знаходяться в межах певних інституційних коридорів, розширення або звуження яких залежить від чинників, які переважають в конкретний момент функціонування банківського сектора країни [8].

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Вивчення чинної нормативно-правової бази регулювання банківської діяльності показало, що спеціальне законодавство у сфері регулювання процесів концентрації банківського капіталу є недостатнім і потребує удосконалення.

Виявлена в процесі дослідження пряма залежність між інтенсивністю та масштабами процесу концентрації банківського капіталу і підходами щодо його регулювання зумовлює доцільність більш цілеспрямованого впливу держави на процеси концентрації капіталу. Заходи держави у сфері регулювання процесів концентрації банківського капіталу мають спрямовуватися на виконання таких завдань: сприяти формуванню суверенної банківської сис-

теми з кількома (а не з одним) національними лідерами; розробити стратегію функціонального розвитку банківської системи (принаймні на п'ять років); здійснювати локалізацію іноземного банківського капіталу; створювати умови для підвищення відповідності ступеня розвитку банківської системи задачам соціально-економічного розвитку країни.

Вибір допустимих меж концентрації знаходиться в площині конкуренції та стабільності. Межі концентрації, встановлені у законодавстві, не співпадають з інституційними межами концентрації у банківському секторі, особливо за умов несформованого економічного середовища України. Аналіз ринкових меж показав, що штучне стимулювання підвищення концентрації банківського капіталу в Україні шляхом скорочення кількості банків недоцільне. Увага має зосереджуватися на зміцненні стабільності шляхом підвищення рівня капіталізації банків, мінімізації ризиків діяльності банків та підвищенні якості активів. Інституційні межі, за яких рівень монополізації банківського ринку буде безпечним, визначаються верхнім граничним значенням індексу ННІ на рівні 1000. Гранична нижня межа є величиною динамічною і обернено пропорційною до кількості банків, що функціонують на банківському ринку країни ($1/n < \text{ННІ} < 1000$). Нижня межа відображає найменший рівень концентрації, за якого вже можлива конкуренція, а верхня межа — це найбільша концентрація, за якої ще можливий стійкий розвиток та економічна конкуренція. Запропоновано закріпити за НБУ повноваження щодо моніторингу індексу Херфіндала-Хіршмана (ННІ) та індексу концентрації (CRn) за капіталом, активами, кредитами та депозитами.

Бібліографічний список

1. Про Антимонопольний комітет України: закон України від 26 листопада 1993 р. № 3659-ХІІ / Відомості Верховної Ради України. — 1993. — №50. — С. 472.
2. Про затвердження Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку від 05.03.2002 № 49-р — [Електронний ресурс] // Сайт Верховної ради України. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0317-02>
3. Про Національний банк України: закон України від 20.05.1999 № 679-ХІV [Електронний ресурс] / Національний банк України. — Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/B_ZAKON/law_NBU.pdf.

4. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012 № 4452-VI [Електронний ресурс] // Сайт Верховної ради України. — Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>

5. Суторміна К.М. Концентрація банківського капіталу в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 / Катерина Миколаївна Суторміна: ДВНЗ "КНЕУ імені Вадима Гетьмана". — Київ, 2016. — 20 с.

6. Диба М.І. Концентрація та централізація капіталу в інноваційній діяльності / МІ Диба, ЄС Осадчий, КМ Суторміна// Економіка та держава. — 2016. — № 12. — С. 19–22

7. Berg S. Oligopolistic Interdependence and the Structure of Production in Bank-ing: an Empirical Evaluation [Text] / S. Berg, M. Kim // Journal of Money, Credit and Banking. — Vol. 26. — №. 2. — 1994.

8. Жердецька Л.В. Вплив ринкової концентрації на процеси ціноутворення в банківському секторі України / Л.В. Жердецька // Економічний простір. — 2008. — № 20/1. — С. 122–130.

References

1. Pro Antymonopolnyi komitet Ukrainy [On the Antimonopoly Committee of Ukraine] : zakon Ukrainy vid 26 lystopada 1993 r. № 3659-XII / Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. —1993. — №50. — P. 472 [In Ukrainian]

2. Pro zatverdzhennia Metodyky vyznachennia monopolnoho (dominiuuchoho) stanovyscha subiektiv hospodariuvannia na rynku [On approval of the Methodology for determining the monopoly (dominant) position of business entities in the market] vid 05.03.2002 № 49-r — [Electronic resource] — Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0317-02> [In Ukrainian]

3. Pro Natsionalnyi bank Ukrainy: zakon Ukrainy [On the National Bank of Ukraine] vid 20.05.1999 № 679-XIV [Electronic resource] — Available at: http://www.bank.gov.ua/B_ZAKON/law_NBU.pdf. [In Ukrainian]

4. Pro systemu harantuvannia vkladiv fizychnykh osob [On the system of guaranteeing deposits of individuals] : Zakon Ukrainy vid 23.02.2012 № 4452-VI [Electronic resource] — Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4452-17> [In Ukrainian]

5. Sutormina K.M. Kontsentratsiia bankivskoho kapitalu v Ukraini [Concentration of bank capital in Ukraine]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ekon. nauk: spets. 08.00.08 / Kateryna Mykolaivna Sutormina: DVNZ "KNEU imeni Vadyma Hetmana". — Kyiv, 2016. — 20 p. [In Ukrainian]

6. Dyba M.I. Kontsentratsiia ta tsentralizatsiia kapitalu v innovatsiinii diialnosti [Concentration and centralization of capital in innovation

activities] / M.I. Dyba, Y.S. Osadchyi, K.M. Sutormina// *Ekonomika ta derzhava*. — 2016. — № 12. — P. 19–22 [In Ukrainian]

7. Berg S. Oligopolistic Interdependence and the Structure of Production in Bank-ing: an Empirical Evaluation [Text] / S. Berg, M. Kim // *Journal of Money, Credit and Banking*. — Vol. 26. — №. 2. — 1994 [In English]

8. Zherdetska L.V. Vplyv rynkovoї kōntsentratsii na protsesy tsinoutvorennia v bankivskomu sektori Ukrainy [Impact of market concentration on pricing processes in the banking sector of Ukraine] / L.V. Zherdetska // *Ekonomichnyi prostir*. — 2008. — № 20/1. — P. 122–130 [In Ukrainian]

Стаття надійшла до редакції 14 грудня 2018 р.

UDC 336.71 (043.3)(477)

Kateryna Sutormina,

Candidate of Sciences (Economics),

Associate Professor at the Department of Banking

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

(54/1, Peremohy Ave., Kyiv, 03057, Ukraine)

E-mail: katyadek@ukr.net

Regulation of concentration processes in the banking system of Ukraine

Abstract

Research objective. *The paper aims at deepening of theoretical foundations and development of practical recommendations on measures of state regulation of concentration processes in the banking system of Ukraine.*

Methodology. *The research is based on the abstract-logical method (used for theoretical study and formation of conclusions), the method of comparative analysis (at examining of various concepts), and empirical methods of research.*

Findings. *The article identified the problematic aspects of state regulation of bank capital concentration processes in Ukraine, developed proposals for its improvement, and substantiated the limits of bank capital concentration and criteria of their evaluation.*

Value Added. *It is proved that the concentration of capital is justified if the level of economic efficiency of banking activity increases only to compensate for the negative effects of market monopolization. Monopolization of the market is determined by the degree of price control. In order to minimize the destructive influence of the monopolization in the banking market, the research addresses issues of determination of reasonable degree of bank capital concentration, as well as ensuring state regulation of monopoly processes and control of competitive market relations.*

Key words: *concentration of bank capital, regulation of concentration processes, banking system of Ukraine, limits for concentration of bank capital.*